

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

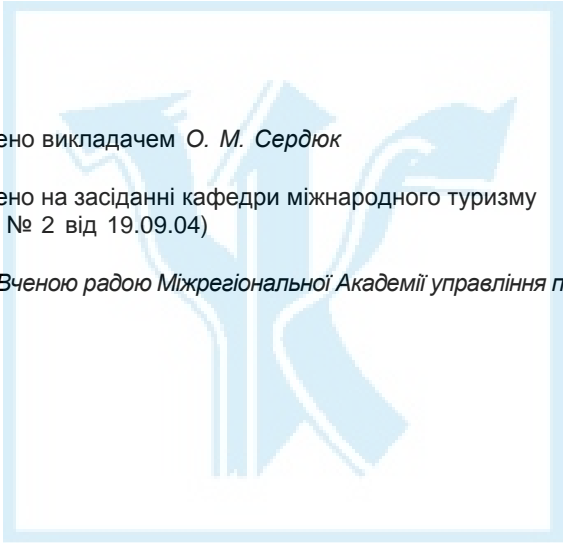
**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни**

**“МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО
ТА СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ”**

**(для бакалаврів спеціальності
“Фізичне виховання”)**

МАУП

Київ 2005

Підготовлено викладачем *О. М. Сердюк*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного туризму
(протокол № 2 від 19.09.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сердюк О. М. Навчальна програма дисципліни “Методика організації екологічного та спортивного туризму” (для бакалаврів спеціальності “Фізичне виховання”). — К.: МАУП, 2005. — 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Методика організації екологічного та спортивного туризму”, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольної роботи, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета курсу “Методика організації екологічного та спортивного туризму” — забезпечити ґрунтовну теоретичну і практичну підготовку студентів з екологічного та спортивного туризму.

Завдання курсу:

- розвиток у студентів професійного інтересу до сфери екологічного та спортивного туризму;
- формування у студентів науково обґрунтованих поглядів, переконань, знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності у сфері фізичної культури за напрямом екологічного та спортивного туризму;
- викладення методики організації і проведення туристичних походів, екскурсій, спортивних змагань тощо;
- удосконалення у студентів спортивно-педагогічної майстерності у спортивних видах туризму.

Після вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- предмет, завдання і науково-методичні засади екологічного та спортивного туризму;
- оздоровчий вплив туризму на організм людини;
- техніку спортивного туризму;
- методику початкового навчання спортивного та екологічного туризму;
- правові особливості занять екологічним та спортивним туризмом;
- соціально-психологічні особливості занять туризмом, організаційно-економічну діяльність у туризмі;
- техніку і тактику подолання туристських перешкод;
- організацію і методику проведення та суддівства спортивних змагань;

уміти:

- користуватися спеціальною та науково-методичною літературою з питань методики організації та здійснення спортивної та екскурсійно-туристичної діяльності;
- здійснювати страхування і самострахування під час змагань за видами спортивного туризму;

- організувати і проводити туристичні походи різних категорій;
- організувати і проводити туристичні змагання;
- здійснювати суддівство змагань з різних видів туризму.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

**“МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО
ТА СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ”**

№ пор.	Назва теми
1	Вступ
2	Програмно-правові та організаційні засади розвитку екологічного та спортивного туризму в Україні
3	Туризм і екологія. Вплив туризму на природне середовище
4	Концептуальні засади екологічного туризму
5	Методичні основи екологічного туру (маршруту)
6	Особливості організації подорожей з екологічного туризму
7	Природно-заповідний фонд України
8	Екотуризм у національних природних парках України
9	Концептуальні засади спортивного туризму
10	Нормативні основи спортивного туризму
11	Методичні засади спортивного туризму
12	Техніка і тактика подолання туристських перешкод
13	Організація і методика проведення туристських спортивних змагань
14	Організація і методика здійснення суддівства спортивних змагань

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

**“МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО
ТА СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ”**

Тема 1. Вступ

Предмет і завдання дисципліни “Методика організації екологічного та спортивного туризму”. Загальні поняття та визначення туризму.

Поняття “самодіяльний туризм”. Основні напрями, класифікація і функції самодіяльного туризму.

Поняття “екологічний туризм”: визначення, характеристика.

Поняття “спортивний туризм”: визначення, характеристика.

Література [1; 9; 11; 14; 15]

Тема 2. Програмно-правові та організаційні засади розвитку екологічного та спортивного туризму в Україні

Характеристика нормативно-правових і програмних документів загальнодержавного рівня: Конституції України, Закону України “Про туризм”, Державної програми розвитку туризму в Україні до 2010 року.

Всесвітня туристська організація (ВТО), Міжнародна організація екотуризму (TIES).

Структура сучасних організацій управління екологічним і спортивним туризмом в Україні.

Громадські організації України з підтримки і розвитку екологічного та спортивного туризму.

Створення Туристсько-спортивної спілки України (1989 р.), Міжнародної туристсько-спортивної спілки (1992 р.), Федерації спортивного туризму України (2000 р.), її комісії. Маршрутно-кваліфікаційна комісія (МКК). Контрольно-рятувальна служба (КРС).

Література [4; 15; 17; 18]

Тема 3. Туризм і екологія. Вплив туризму на природне середовище

Поняття “екологія”. Туризм і екологія. Елементи природного середовища.

Негативний вплив туризму на природне середовище. Управління процесом впливу туризму на природне середовище.

Основні напрями екологічної ревізії (Положення ЄС 1893/93).

Вплив екологічного туризму на соціально-економічний розвиток регіонів. 10 заповідей екотуриста Міжнародної організації екотуризму (TIES).

Література [6; 21; 23]

Тема 4. Концептуальні засади екологічного туризму

Характерні ознаки екологічного туризму. Основні положення концепції екотуризму в міжнародній практиці. Концептуальні принципи екологічного туризму в Україні.

Основні недоліки у визначенні екотуризму.

Об'єкти та основні напрями екологічного туризму. Види та типи екотуризму, їх ознаки.

Основні завдання розвитку екотуризму в Україні.

Література [6; 20; 21; 23]

Тема 5. Методичні основи екологічного туру (маршруту)

Мета і завдання екологічної подорожі. Сучасна маркетингова модель (профіль) екотуриста і екотуру.

Основні характерні ознаки екологічного туру (маршруту).

Види екологічних турів. Поняття “екологічна стежка”.

Екотуристична діяльність у національних парках України.

Література [6; 7; 21; 23]

Тема 6. Особливості організації подорожей з екологічного туризму

Організація розміщення екотуристів, класифікація засобів розміщення.

Організація харчування туристів в екологічних турах. Рекомендації Медичної комісії УІАА (Міжнародної федерації з альпінізму) та спортивних дієтологів.

Типові для різних видів екологічного туризму небезпеки та захворювання, травми.

Технологія приготування їжі під час екологічних турів. Прання білизни та миття посуду.

Облаштування бівуаків. Утилізація відходів. Транспортні туристські перевезення.

Література [6; 7; 21; 23]

Тема 7. Природно-заповідний фонд України

Категорії природно-заповідного фонду України.

Принципи організації та розмежування функцій національних і природних парків. Територіальне зонування національних природних парків, їх використання в екотуристичних цілях.

Методичні підходи до туристського навантаження природно-заповідних територій.

Література [2; 5; 10]

Тема 8. Екотуризму національних природних парках України

Карпатський національний природний парк: можливості для екотуризму.

Національний природний парк “Синевир”: екологічні маршрути та стежки.

Національний природний парк “Вижницький”: екологічні маршрути.

Ужанський національний природний парк: екологічні маршрути.

Національний природний парк “Сколівські Бескиди”: екотуристський потенціал.

Яворівський національний природний парк: об’єкти екотуризму.

Національний природний парк “Подільські Товтри”: об’єкти екотуризму.

Швацький національний природний парк: екологічні стежки та маршрути.

Деснянсько-Старогутський національний природний парк: еко-туристський потенціал.

Національний природний парк "Святі гори": екологічні стежки.

Сиваський національний природний парк: екотуристський потенціал.

Література [2; 5; 10]

Тема 9. Концептуальні засади спортивного туризму

Характерні ознаки й основна мета спортивного туризму.

Основні положення концепції спортивного туризму в Україні. Концептуальні принципи спортивного туризму в Україні.

Основні напрями розвитку спортивного туризму в Україні. Види спортивного туризму, їх ознаки.

Література [3; 11; 20; 24]

Тема 10. Нормативні засади спортивного туризму

Нормативні документи у спортивному туризмі.

Основні положення правил проведення туристичних спортивних походів, подорожей та організації спортивних турів. Вимоги до учасників та керівника спортивних походів.

Основні положення розрядних нормативів зі спортивного туризму.

Розрядні вимоги з туристського багатоборства. Основні положення правил змагань з туристського багатоборства.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

Тема 11. Методичні основи спортивного туризму

Технології і структури функціонування спортивного туризму, забезпечувальні підсистеми.

Характеристики некатегорійних та категорійних спортивних туристичних походів і подорожей. Ступені та категорії складності туристичних походів. Типи комбінованих маршрутів. Категорії складності та методики оцінки складності перевалів.

Методика визначення категорії пішого маршруту. Локальні перешкоди, їх категорії складності. Довжина ділянок. Географічний показник туристичних районів для пішого туризму. Показник автономності маршруту.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

Тема 12. Техніка і тактика подолання туристських перешкод

Зміст туристських перешкод. Умови подолання перешкод.

Види та характеристика фізичних навантажень у спортивно-му туризмі. Тестування фізичної працездатності та рівня фізичної підготовленості у спортивному туризмі.

Техніка подолання природних перешкод, класифікація. Види техніки. Техніка подолання гірського рельєфу. Техніка подолання нерівного рівнинного рельєфу. Техніка подолання водних перешкод. Техніка страхування.

Тактика спортивного туризму.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

Тема 13. Організація і методика проведення туристських спортивних змагань

Класифікація спортивних туристських змагань. Складні та прості дистанції. Програми туристських зльотів та змагань. Положення про змагання. Матеріальне забезпечення змагань. Вимоги до вибору місця проведення змагань. Склад суддівської комісії. Оцінка результатів спортивних змагань з багатоборства. Метод експертних оцінок-критеріїв спортивних походів та подорожей. Змагання з різних видів спорту.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

Тема 14. Організація і методика здійснення суддівства спортивних змагань

Обов'язки учасників змагань. Обов'язки представника (керівника) команди. Обов'язки головного судді. Обов'язки за-

ступника головного судді, головного судді виду спорту. Обов'язки заступника головного судді з організації роботи. Обов'язки заступника головного судді з безпеки. Обов'язки голови технічної комісії. Обов'язки заступника головного судді з інформації. Обов'язки головного секретаря. Обов'язки заступника головного секретаря, головного секретаря виду спорту. Обов'язки начальника дистанції. Обов'язки судді-інспектора. Обов'язки суддів.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Відповідно до навчального плану курсу “Методика організації екологічного та спортивного туризму” студенти мають виконати контрольну роботу. Номер варіанта завдання для контрольної роботи студенти вибирають за останньою цифрою номера своєї залікової книжки. Остання цифра номера залікової книжки “0” відповідає варіанту “10”.

Для послідовного і чіткого викладу матеріалу насамперед слід скласти план роботи.

Під час виконання роботи необхідно використовувати джерела, наведені в навчальній програмі та рекомендовані на лекціях, а також підручники та нормативні акти, що відповідають темі роботи.

Обсяг контрольної роботи не повинен перевищувати 20 сторінок формату А4. Контрольна робота повинна містити вступ, основну частину і висновки. Наприкінці роботи необхідно навести список використаної літератури, зазначити дату завершення виконання роботи і поставити підпис.

Після перевірки контрольної роботи і одержання позитивної оцінки студенти допускаються до екзамену.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант 1

1. Визначення поняття “екологічний туризм”, його характеристика.

2. Принципи організації і розмежування функцій національних та природних парків. Територіальне зонування національних природних парків, використання в екотуристичних цілях.
3. Основні положення розрядних нормативів зі спортивного туризму.

Варіант 2

1. Структура сучасних організацій управління екологічним туризмом в Україні.
2. Види екологічних турів, поняття “екологічна стежка”.
3. Нормативні документи у спортивному туризмі.

Варіант 3

1. Громадські організації України з підтримки і розвитку екологічного туризму.
2. Негативний вплив туризму на природне середовище. Управління процесом впливу туризму на природне середовище.
3. Характеристики некатегорійних та категорійних спортивних туристичних походів та подорожей. Ступені та категорії складності туристичних походів.

Варіант 4

1. Характерні ознаки екологічного туризму.
2. Методичні підходи до туристського навантаження природно-заповідних територій.
3. Програми туристських зльотів та змагань. Положення про змагання.

Варіант 5

1. Визначення поняття “спортивний туризм”, його характеристика.
2. Екотуристична діяльність у національних парках України.
3. Матеріальне забезпечення змагань. Вимоги до вибору місця проведення змагань. Склад суддівської комісії.

Варіант 6

1. Структура сучасних організацій управління спортивним туризмом в Україні.
2. Об'єкти та основні напрями екологічного туризму. Види та типи екотуризму, їх ознаки.
3. Види спортивного туризму, їх ознаки.

Варіант 7

1. Громадські організації України з підтримки і розвитку спортивного туризму.
2. Основні ознаки екологічного туру (маршруту).
3. Класифікація спортивних туристських змагань.

Варіант 8

1. Основні положення концепції екотуризму в міжнародній практиці.
2. Види екологічних турів. Поняття “екологічна стежка”.
3. Оцінка результатів спортивних змагань з багатоборства. Метод експертних оцінок-критеріїв спортивних походів та подорожей.

Варіант 9

1. Концептуальні принципи екологічного туризму в Україні.
2. Методичні підходи до туристського навантаження природно-заповідних територій.
3. Тестування фізичної працездатності та рівня фізичної підготовленості у спортивному туризмі.

Варіант 10

1. Основні положення концепції спортивного туризму в Україні.
2. Види та типи екотуризму, їх ознаки.
3. Організація і методика здійснення суддівства спортивних змагань.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання дисципліни “Методика організації екологічного та спортивного туризму”.
2. Визначення поняття “самодіяльний туризм”.
3. Основні напрями, класифікація і функції самодіяльного туризму.
4. Визначення поняття “екологічний туризм”, його характеристика.
5. Визначення поняття “спортивний туризм”, його характеристика.
6. Нормативно-правові та програмні документи загальнодержавного рівня з питань екологічного та спортивного туризму.
7. Основні положення Державної програми розвитку туризму в Україні до 2010 року.
8. Характеристика всесвітніх туристських організацій з екологічного та спортивного туризму.
9. Структура сучасних організацій управління екологічним та спортивним туризмом в Україні.
10. Громадські організації України з підтримки і розвитку екологічного та спортивного туризму.
11. Структура Федерації спортивного туризму України.
12. Зміст діяльності Федерації спортивного туризму України.
13. Зміст діяльності комісії ФСТ за видами туризму.
14. Функції та зміст діяльності маршрутно-кваліфікаційної комісії (МКК).
15. Функції та зміст діяльності Контрольно-рятувальної служби (КРС).
16. Взаємодія туризму та екології. Елементи природного середовища.
17. Негативний вплив туризму на природне середовище.
18. Управління процесом впливу туризму на природне середовище.
19. Основні напрями екологічної ревізії.
20. Вплив екологічного туризму на соціально-економічний розвиток регіонів.
21. Характерні ознаки екологічного туризму.

22. Основні положення концепції екотуризму в міжнародній практиці.
23. Концептуальні принципи екологічного туризму в Україні.
24. Об'єкти та основні напрями екологічного туризму.
25. Ознаки видів та типів екотуризму.
26. Основні завдання розвитку екотуризму в Україні.
27. Мета і завдання екологічної подорожі.
28. Сучасна маркетингова модель (профіль) еко туриста та еко-туру.
29. Основні ознаки екологічного туру (маршруту).
30. Види екологічних турів. Визначення поняття "екологічна стежка".
31. Екотуристична діяльність у національних парках України.
32. Організація розміщення екотуристів. Класифікація засобів розміщення.
33. Організація харчування туристів в екологічних турах. Рекомендації Медичної комісії УІАА (Міжнародної федерації з альпінізму) та спортивних дієтологів.
34. Типові для різних видів екологічного туризму небезпеки, захворювання, травми.
35. Технологія мінімізації забруднення природного середовища. Приклади.
36. Категорії природно-заповідного фонду України.
37. Принципи організації та розмежування функцій національних і природних парків.
38. Територіальне зонування національних природних парків і їх екологічні цілі.
39. Методичні підходи до туристського навантаження природно-заповідних територій.
40. Характерні ознаки і основна мета спортивного туризму.
41. Основні положення концепції спортивного туризму в Україні.
42. Концептуальні принципи спортивного туризму в Україні.
43. Основні напрями розвитку спортивного туризму в Україні.
44. Види спортивного туризму, їх ознаки.
45. Основні положення правил проведення туристичних спортивних походів, подорожей та організації спортивних турів.
46. Вимоги до учасників та керівника спортивних походів.

47. Основні положення розрядних нормативів у спортивному туризмі.
48. Розрядні вимоги в туристському багатоборстві.
49. Основні положення правил змагань з туристського багатоборства.
50. Технології і структури функціонування спортивного туризму.
51. Некатегорійні та категорійні спортивні туристичні походи і подорожі.
52. Ступені та категорії складності туристичних походів.
53. Типи комбінованих маршрутів.
54. Категорії складності та методика оцінки складності перевалів.
55. Елементи методики визначення категорії пішого маршруту.
56. Локальні перешкоди та категорії їх складності.
57. Довжина ділянок.
58. Географічний показник туристичних районів для пішого туризму.
59. Показник автономності маршруту.
60. Туристські перешкоди.
61. Умови подолання перешкод.
62. Види та характеристика фізичних навантажень у спортивному туризмі.
63. Тести оцінювання фізичної працездатності та рівня фізичної підготовленості у спортивному туризмі.
64. Класифікація техніки подолання природних перешкод.
65. Види техніки подолання природних перешкод.
66. Техніка подолання гірського рельєфу.
67. Техніка подолання нерівного рівнинного рельєфу.
68. Техніка подолання водних перешкод.
69. Техніка страхування.
70. Тактика спортивного туризму.
71. Класифікація спортивних туристських змагань.
72. Складні та прості дистанції.
73. Програма туристських зльотів та змагань.
74. Положення про змагання.
75. Складові матеріального забезпечення змагань.
76. Вимоги до вибору місця проведення змагань.

77. Склад суддівської комісії.
78. Як оцінюються результати спортивних змагань з багатоборства?
79. Метод експертних оцінок-критеріїв спортивних походів та подорожей.
80. Методика проведення змагань з різних видів спорту
81. Обов'язки учасників змагань.
82. Обов'язки представника (керівника) команди.
83. Обов'язки головного судді.
84. Обов'язки заступника головного судді, головного судді виду спорту.
85. Обов'язки заступника головного судді з організації роботи.
86. Обов'язки заступника головного судді з безпеки.
87. Обов'язки голови технічної комісії.
88. Обов'язки заступника головного судді з інформації.
89. Обов'язки головного секретаря.
90. Обов'язки заступника головного секретаря, головного секретаря виду спорту.
91. Обов'язки начальника дистанції.
92. Обов'язки судді-інспектора.
93. Обов'язки суддів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Биржаков М. В.* Введение в туризм. — СПб.: Герда, 1999. — 192 с.
2. *Туристско-географическое* районирование Украины: Учеб. пособие / А. Я. Булашев и др. — Харьков, 1998. — 26 с.
3. *Спортивный* туризм: Учеб. пособие / С. П. Евсеев и др. — СПб.; 1999. — 126 с.
4. *Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2 кн. / Відп. ред. І. Андрейцев.* — К.: Юрінком Інтер, 1997. — Кн. 2. — 576 с.
5. *Заповідники і національні парки України.* — К.: Вища шк., 1999. — 232 с.
6. *Зорин И. В., Штурмер Ю. А.* Туризм и охрана окружающей среды. — М.: Турист, 1986. — 104 с.

7. *Любіцева О. О.* Методика розробки турів: Навч. посіб. — К.: Альтерпрес, 2003. — 436 с.
8. *Любіцева О. О.* Ринок туристичних послуг. — К.: Альтерпрес, 2003. — 104 с.
9. *Михайлов Б. А., Федотов Ю. Н.* Профессионально-прикладной туризм. — СПб., 2002. — 204 с.
10. *Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник.* — К.: Омега, 1999. — 240 с.
11. *Сенин В. С.* Организация международного туризма. — М.: Финансы и статистика, 2000.
12. *Спортивний туризм: Правила змагань.* — К., 2001. — 138 с.
13. *Спортивний туризм // Інформ.-метод. зб. ФСТУ.* — 2002. — № 2.
14. *Сокол Т. Г.* Основи туризмознавства: Навч. посіб. — К.: РедЛайн, 1999. — 78 с.
15. *Сокол Т. Г.* Організація туристичної діяльності в Україні: Навч. посіб. — К.: Рокор, 2001. — 200 с.
16. *Энциклопедия туриста / Е. И. Тамм и др.* — М.: БРЭ, 1993. — 480 с.
17. *Туризм в Україні: Зб. нормат. док.* — К., 1999. — 480 с.
18. *Туризм в Україні: Зб. нормат. док.* — 2002. — К., 2002. — 440 с.
19. *Усков А. С.* Практика туристских путешествий: Учеб. пособие по туризму и краеведению. — СПб., 1999. — 264 с.
20. *Федотов Ю. Н., Востоков И. Е.* Спортивно-оздоровительный туризм: Учебник. — М.: Сов. спорт, 2002. — 364 с.
21. *Храбовченко В. В.* Экологический туризм: Учеб.-метод. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 208 с.
22. *Штюрмер Ю. А.* Содержание работы по развитию самодеятельного спортивного и оздоровительного туризма: Метод. рекомендации. — М., 1991. — 124 с.
23. *Штюрмер Ю. А.* Охрана окружающей среды и туризм. — М.: Физкультура и спорт, 1974.
24. *Щур Ю. В., Дмитрук О. Ю.* Спортивно-оздоровчий туризм: Навч. посіб. — К.: Альтерпрес, 2003. — 232 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Методика організації екологічного та спортивного туризму”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Методика організації екологічного та спортивного туризму”	4
Вказівки до виконання контрольної роботи	10
Завдання для контрольної роботи	10
Питання для самоконтролю	13
Список рекомендованої літератури	16

Відповідальний за випуск *Н. Г. Потапенко*
Редактор *І. В. Хронюк*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

Зам. № ВКЦ-2205

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП